

RAFTING SU SPORLARI İŞLETMELERİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ¹

Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ²
Öğr. Gör. Ayşe Nur SOYSAL³
Arş. Gör. Naci BÜYÜKDAĞ⁴

ÖZET

Bireylerin günübirlik hoş vakit geçirme ve dinlenme isteği, eğlenme amaçlı talepleri, macera arayışları gibi nedenlerden dolayı turizm sektörü ülke ekonomilerinin önemli bir gelir kaynağı haline gelmiştir. Günümüzde kitle turizminden farklı olarak doğa ile iç içe olmayı sağlayan, büyük konaklama tesisleri yerine daha küçük yapılı işletmelerin seçildiği, bireylerin bu turizm faaliyetleri için ödemeye istekli oldukları alternatif turizm kavramı ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde alternatif turizm çeşitlerinden biri olan akarsu-rafting turizmine olan ilgi ve yatırımlar artış göstermektedir. Türkiye'nin uzun ve coşkun akan akarsu kaynakları, raftinge olan yatırımların ve ilginin artmasında önemli bir etkidir. Bunun yanı sıra rafting turizmine yapılan yatırımlar beraberinde bir takım sorunları da getirmiştir. Bu çalışma ile turizm sektöründe önemli bir yeri olan rafting işletmelerinin karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerilerinde bulunmak amaçlanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda, Antalya'nın Manavgat ilçesi Beşkonak köyünde Köprülü Kanyon'da rafting hizmeti veren Sportif Amaçlı Turizm Faaliyet belgesi olan işletme sahipleri ile görüşülmüştür. İşletme sahipleri ile yapılan görüşmeler nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle yüz yüze yapılmıştır. Araştırmanın bulguları doğrultusunda işletme sahiplerinin genel sorunlarının; denetim yetersizliği, haksız rekabet, doğa olayları, ruhsat alma, Milli Parklar, cezalandırılma korkusu, alternatif faaliyetlerin yapılabilmesi için uygun olmayan ortamlar vb. gibi sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Tüm bunlara ilave olarak çalışmada işletme sahiplerinin öneri ve beklentilerine yer verilmiş, rafting hizmetinin ve Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın ülke yararı açısından daha verimli olacak şekilde nasıl yönetilmesi gerektiği konularında çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Rafting Turizmi, Rafting İşletmeleri, İşletme Sorunları, Beklentiler

¹ Bu Makale 2-4 Kasım 2019 tarihleri arasında, Antalya-Lara'da düzenlenen ASEAD VI. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Akdeniz Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi, mgulmez@akdeniz.edu.tr

³ Akdeniz Üniversitesi Korkuteli Meslek Yüksekokulu, nursoysal@akdeniz.edu.tr

⁴ Akdeniz Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi, nbuyukdag@akdeniz.edu.tr

PROBLEMS AND SOLUTION PROPOSALS OF RAFTING WATER SPORTS FACILITIES

ABSTRACT

The tourism sector has become an important source of income for the economies of the country due to the desire of individuals to have a pleasant day and rest, their demands for fun, and the seeking adventure. Today, unlike mass tourism, the concept of alternative tourism, which allows to be intertwined with nature, where smaller accommodation enterprises are selected instead of large accommodation facilities, and individuals are willing to pay for these tourism activities, comes to the fore. In our country, interest and investments in river-rafting tourism, which is one of the alternative tourism types, are increasing. Turkey's long-running and overflowing rivers resources is an important factor in the increased interest and investment in rafting. In addition, investments in rafting tourism have brought some problems. The aim of this study is to present the problems faced by the rafting companies which have an important place in the tourism sector and to propose solutions to these problems. For the purpose of the study, owners of Sportive Purpose Tourism certificate of commencement which provides rafting services in the Köprülü Canyon in Beşkonak village of Manavgat district of Antalya were interviewed. Interviews with business owners were conducted face-to-face with the semi-structured interview method, one of the qualitative research methods. According to the findings of the research, the general problems of business owners; lack of supervision, unfair competition, natural phenomena, licensing, national parks, fear of punishment, unsuitable environments for alternative activities, etc. problems have been identified. In addition to this, the suggestions and expectations of business owners were included in the study and solution suggestions were provided on how the rafting service and Köprülü Canyon National Park should be managed more efficiently for the benefit of the country.

Keywords: Tourism, Rafting Tourism, Rafting Companies, Business Problems, Expectations

GİRİŞ

Turizm, ülke ekonomilerinin gelişiminde önemli bir gelir kaynağıdır. T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2018 yılında ilan edilen turizm istatistik raporuna göre, 2018 yılında Türkiye'ye gelen turist sayısı 2018 yılına göre %21,45 oranında artış göstererek 46,1 milyon ve elde edilen gelir 29,5 milyar \$ olarak ölçülmüştür (Turizm İstatistikleri Genel Değerlendirme Raporu, 2018). Bu durum turizm sektörüne önem verilmesi gerektiğini göstermektedir. Bundan dolayı turizme yönelik yapılan uygulamalarda yeni faaliyet alanlarının ve alternatif turizm kaynaklarının açılarak turizme kazandırılması ülkelerin gelişmişliğini artırma açısından önemli görülmektedir. Türkiye coğrafyası da çeşitli turizm faaliyetleri için (deniz, kum, güneş, kültür, doğa yürüyüşleri, rafting vb.) zengin doğal kaynaklara sahiptir. Türkiye'nin turizm açısından doğal kaynaklara sahip illerinden birisi de Antalya'dır. Antalya yerli ve yabancı turistlerin en fazla tercih ettiği illerin başında gelmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019:11). Yerli ve yabancı turistlere yönelik farklı turizm alternatiflerinin sunulmasının ülke ekonomisi açısından önemli bir kazanım sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada alternatif turizm faaliyetlerinden akarsu rafting işletmelerinin karşılaştığı sorunlar ele alınmış ve sorunlarına çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Alternatif Turizm

Turizm, ülke ekonomilerinin canlanması ve kalkınmasında rol oynayan önemli bir gelir kaynağıdır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2018 yılında yayınlanan rapora göre, ortalama 647 \$ harcama ile toplamda ülke ekonomisine 29,5 milyar \$'lık bir katkı sağlamıştır (Turizm İstatistikleri Genel Değerlendirme Raporu, 2018). Ayrıca turizm ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel nitelikte girdiler gerektirdiğinden (Lickorish and Jenkins, 1997:1) ve müşteri davranışları, turistik mekânların yapıları, sunulan ürün ve hizmetlerin yapısı ile yakından ilişkili olduğundan dolayı hem ticari bir endüstri hem de sosyal bir fenomen olarak değerlendirilmektedir (Buckley, 2007:1428). Literatür incelendiğinde alternatif turizm çeşitleri olarak, yayla turizmi, eko turizm, golf turizmi, inanç turizmi vb., olmasına rağmen açık hava rekreasyon faaliyetlerinin ticarileşmeye başlaması ile birlikte bir başka alternatif turizm çeşidi olarak macera turizmi son yıllarda hızla büyüyen bir turizm faaliyeti olarak ortaya çıkmıştır (Buckley, 2007:1428). Macera turizmi, uluslararası turizm endüstrisinde gelişen bir sektör olarak ortaya çıkan, açık ortamlarda takip edilen, macera, heyecan kombinasyonlarını içeren ve ticari olarak yürütülen çok çeşitli aktiviteleri kapsayan, yüksek riskli macera aktivitelerinden (akarsu rafting vb.) düşük riskli aktivitelere (doğa yürüyüşü vb.) kadar geniş bir yelpazede yapılan faaliyetleri içermektedir (Bentley vd., 2001:32). Bundan dolayı macera turizmi bireylere eşsiz bir turizm deneyimi sunmakta ve “yeni” turizm uygulamaları yelpazesinin bir parçası olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca geleneksel “kitle” turizminin aksine, macera turizminin farklı bir hedef kitlesi vardır (Wu ve Liang, 2011:317). Çünkü macera risk, korku ve eylem kelimeleri ile eş anlamlı olan ve pasif bir deneyimi kabul etmeyen, doğada fiziksel, entelektüel, duygusal, ruhsal olarak davranabilmeyi, dokunabilmeyi, görebilmeyi ve hissedebilmeyi içeren bir unsurdur (Carnicelli-Filho vd., 2010:954). Bundan dolayı macera turizmi kapsamında yapılan sportif faaliyetler bireylerin yeni ve önemli deneyimler, özellikle de duygusal deneyimler kazanmalarını sağlamaktadır (Carnicelli-Filho vd., 2010:953). Çünkü macera, katılımcının öngörülemeyen bir ortamda bazı görevleri başarma çabalarını içerdiğinden dolayı kazalara sebep olabilmekte veya kişisel eşyaların kaybını içerebilmekte olmasına rağmen son derece heyecan verici bir unsurdur (Wu ve Liang, 2011:318). Macera turizmi kapsamında yapılan aktiviteler arasında ise tırmanma, mağara gezisi, kaya tırmanış ve inişleri, deniz kanosu, rafting, dalış, kayak yapma, sörf yapma, paraşütle atlama, binicilik, bisikletle dağa tırmanma, kar kayağı ve off-road arazi yarışları yer almaktadır (Buckley, 2007:1428). Macera turizmi yapacak olan turistler, yapacakları turizm faaliyeti hakkında bilgi toplarlarken, önceki deneyimleri, fiyat aralığı ve bireysel becerilerine göre değerlendirmelerde bulunmaktadır (Buckley, 2011:6).

1.2. Rafting Su Sporları

Destinasyon pazarlaması pazardaki doygunluk nedeniyle giderek daha rekabetçi hale gelmiştir (Sato vd., 2018:74). Bundan dolayı turistlere önerilen hizmetler de farklılık gösterebilmektedir. Bu amaçla turizm işletmeleri ziyaretçilerinin macera arayışları ve heyecanlı olma isteklerini yerine getirmek amacıyla dağ yürüyüşü, balık tutma, beyaz su kayağı, su kanosu, buggy safari ve rafting gibi çok çeşitli macera aktiviteleri sunmaktadır (Wu ve Liang,

2011:317). Çok çeşitli macera turizmi faaliyetleri arasında yer alan faaliyetlerden birisi de akarsu raftingidir ve bireylere olağanüstü ve heyecan verici deneyimler sunarak bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilen farklı bir aktivite olarak kabul edilmektedir (Sato vd., 2018:74). Rafting aktivitesi rafting botu, can yeleği ve kask ile yapılan, katılımcıların rafting sırasında karşılaşabilecekleri çeşitli durumlar hakkında bilgilendirildiği, bot rehberleri tarafından temel rafting becerilerinin verildiği (örneğin, bir kürek çekmek) ve güvenlik kontrollerinin yapıldığı (örneğin can yeleklerinin şişirilmesini sağlamak) 3-4 saat süren bir aktivitedir (Wu and Liang, 2011:318). Rafting sporunun popüleritesinin ve raftinge katılmak isteyen bireylerin sayılarının artmasından dolayı, ciddi çevresel ve sosyal etki olanağı olan bu faaliyet (Farooquee vd., 2008:587) pek çok ülkede genellikle ulusal parklarda veya korunan alanlarda gerçekleştirilmektedir (Tirasatayapitak vd., 2015:211). Ancak akarsu raftingi, jet boating ve su kayağı gibi popüler macera aktiviteleri, güvenlik konusunda riskli olan aktiviteler arasında yer almaktadır (Bentley ve Page, 2001:716). Çünkü rafting su sporlarının diğer macera turizmi faaliyetlerinden tamamen farklı yönleri olabilmekte ve nehrin yapısına bağlı olarak farklı tehlikeler ve risk durumları ortaya çıkabilmekte dolayısıyla bot rehberlerinin tehlike ve risk durumlarına çok iyi hazırlanmaları ve faaliyetin gerçekleştirileceği alanlara aşina olmaları gerekmektedir (Carnicelli-Filho vd., 2010:954). Çünkü turistler, tatil yapmak veya eğlenmek amacıyla bir yer seçerlerken güvenlik hususundaki konulara önem vermektedir (Bentley ve Page, 2001:705). Bundan dolayı işletmelerde artan rekabet ile birlikte sadakat programları (indirim üzerinden yeniden yapılan indirim) ve rafting ekipmanlarının kalitesinin iyileştirilmesi (örneğin, daha rahat ve uygun can yelekleri ve kask tasarlama) gibi pazar geliştirme stratejilerine odaklanmaktadır (Wu ve Liang, 2011:318). Böylece bu işletmeler, tüketicilerin rafting deneyimlerinin heyecan verici ve olağanüstü şekilde gerçekleşebilmesi için (Wu ve Liang, 2011:319) en üstün değeri elde etmelerini sağlamaya çalışmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Zengin doğal kaynaklara sahip olan Türkiye, su sporları (rafting, kano ve nehir kayağı vb.) için ziyaretçilerine önemli bir akarsu turizmi potansiyeli sunmaktadır. Türkiye'nin uzun ve coşkulu akan akarsu kaynaklarına sahip olması macera turizmine yapılan yatırımların ve ilginin artmasında önemli bir etkidir. Bunun yanı sıra rafting turizmine yapılan yatırımlar beraberinde bir takım sorunları da getirmiştir. Bu çalışma ile macera turizmi kapsamında turizm sektöründe önemli bir yeri olan rafting işletmelerinin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik işletmelere çözüm önerilerinde bulunmak amaçlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Rafting işletmelerinin sorunlarını tespit etmek ve onlara çözüm önerilerinde bulunmak amacı ile yürütülen bu çalışma kalitatif bir özellik taşımaktadır. Köprülü Kanyon rafting merkezi Antalya'nın Manavgat İlçesi'ne bağlı Taşağıl Beldesi sınırlarında, Selge Antik Kenti'nin 11 kilometre aşağısında yer almaktadır. Rafting parkurunun zorluk derecesi 1-2 dir. Köprülü Kanyon rafting merkezi geçmiş yıllarda ünlü sanatçıların da rafting yaptığı yerler arasında olduğu için ünlülerin rafting parkuru olarak da adlandırılmaktadır.

Araştırma kapsamında işletme sahipleri ve kurum yetkililerinden alınan bilgiler ile Köprülü Kanyonda ve Türkiye’de akarsu rafting faaliyetlerinin gelişimi açısından önemli katkılarının olacağı düşünülmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, gerekli bilgilere ulaşabilmek için Antalya’nın Manavgat ilçesi Beşkonak köyünde Köprülü Kanyon’da rafting hizmeti veren Sportif Amaçlı Turizm Faaliyet belgesi olan 7 (Yedi) işletme sahibi ve aynı zamanda rafting işletmelerinin denetlenmesi vb. konular ile ilgili kurum yöneticilerinden 2 (iki) kişi ile görüşülmüştür. Nitel araştırma sürecinde örnekleme yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Çünkü Patton’dan aktarıldığına göre (1990:169), örneklemede yeterli bilgiye sahip kişilerin seçilmesinin temel amaç olduğu ve bu durumun örneklem sayısı konusunda araştırmacıya esneklik sağlayabileceği ifade edilmiştir (Akt.Türnüklü, 2000: 548). Bundan dolayı öncelikli olarak daha fazla bilgiye ulaşabilmek amacıyla Köprülü Kanyon Turizmi geliştirme kooperatifi başkanı, başkan yardımcısı ve kooperatif eski başkanı ile görüşmeler yapılmış ve onların yönlendirdiği 4 (dört) işletme sahibi ile görüşülmüştür. Yapılan görüşmelerde sorunların tekrar etmeye başlaması ile görüşmeler sonlandırılmıştır. Patton’dan aktarıldığına göre (1990:169), örneklem büyüklüğü 1 kişi de olabilmektedir ve örneklemin küçüklüğü veya büyüklüğü yerine araştırmacının gereksinim duyduğu bilgiye ulaşip ulaşmadığı önemlidir (Akt iç. Türnüklü, 2000: 548). İşletme sahipleri ve kurum yetkilileri ile yapılan görüşmeler nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle yüz yüze yapılmıştır. Görüşme yapılan katılımcılara ilişkin demografik bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan İşletme Sahiplerine İlişkin Demografik Bulgular

<i>İşletme Sahibi</i>	<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Yaş</i>	<i>Cinsiyet</i>
<i>K1R</i>	İlkokul Mezunu	54	<i>E</i>
<i>K2H</i>	İlkokul Mezunu	44	<i>E</i>
<i>K3H</i>	İlkokul Mezunu	36	<i>E</i>
<i>K4A</i>	Ortaokul Mezunu	41	<i>E</i>
<i>K5B</i>	Ortaokul Mezunu	39	<i>E</i>
<i>K6S</i>	Lise Mezunu	38	<i>E</i>
<i>K7M</i>	Lise Mezunu	30	<i>E</i>

Alternatif turizm faaliyetleri kapsamında sunulan rafting hizmetlerinin yürütülmesinde işletmelerin işbirliği içinde olduğu kurumların yetkililerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de verilmiştir. Rafting işletmelerinin denetlenmesinde kültür ve turizm il-ilçe müdürlükleri, Milli Parklar vb. kurumların yetkisi oldukça fazladır. Rafting yapmaya gelen müşterilerin can güvenliği ve sağlık sorunları ile ilgili durumlarda işletmeler sağlık kurumları ve jandarma ile işbirliği içinde hareket etmektedirler.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Kurum Yetkililerine İlişkin Demografik Bulgular

<i>Kurum Yetkilisi</i>	<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Yaş</i>	<i>Cinsiyet</i>
<i>KE</i>	Lisans Mezunu	43	<i>E</i>
<i>KO</i>	Lisans Mezunu	32	<i>E</i>

Katılımcılar ile yapılan görüşme kayıtları betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz yöntemi, daha önceden hazırlanmış sorular dikkate alınarak görüşmecilerin sorulara verdikleri cevapların doğrudan aktarıldığı yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224). Bu çalışmada da katılımcıların “Sorunların Neler olduğu” ile ilişkili sorulara verdikleri cevaplar doğrudan alıntılanarak ifade edilmiş ve bunlara ilişkin çıkarımlarda bulunulmuştur. Bu amaçla 2 uzman araştırmacı tarafından katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verdikleri cevaplar tematik olarak kodlanmış ve yorumlanmıştır. Strauss ve Corbin’den aktarıldığına göre (1990), önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlamalar, verilerin analiz edilmesi sonucu ortaya çıkan kodlamalar ve genel anlamda yapılan kodlamalar olarak üç farklı şekilde yapılmaktadır (Akt. İç. Yıldırım ve Şimşek, 2011: 229). Bu çalışmada da verilerin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan kodlama yöntemi uygulanmıştır.

2.3. Araştırmanın Bulguları

Çalışmanın amacı doğrultusunda katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular uzmanlar tarafından kodlanmış ve birbirine benzer olan kodlamalar ana temalar olarak belirlenmiştir. Oluşturulan ana ve alt temalara ilişkin katılımcıların vermiş oldukları cevaplar doğrudan alıntı yapılarak ifade edilmiştir.

2.3.1. Rafting İşletmelerinin Sorunlarına İlişkin Temalar

Rafting işletme sahipleri ile yapılan görüşmelerin analiz edilmesi sonucunda, karşılaşılan genel sorunlara ilişkin ana ve alt temalar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Rafting İşletmelerinin Sorunlarına İlişkin Temalar

<i>Ana Tema</i>	<i>Alt Tema</i>
<i>Milli Parkla İlgili Sorunlar</i>	Alt Yapı
	Ruhsat Alma Sorunu
	Alternatif Hizmet Sunamama
<i>Fiyatlandırma İle İlgili Sorunlar</i>	Develüasyon (Gelirin Azalması)
	Kazancın Tur Operatörleri İle Paylaşılması
	Korsan İşletmeler
	Ek Ürün Fiyatlandırması
	Fiyatlandırmada Birlik Sağlanamaması
<i>Yasal Prosedürlerle İlgili Sorunlar</i>	İşletmelerin Kapatılması
	Cezalandırılma Korkusu
	Denetim Eksiklikleri
<i>Tutundurma Sorunları</i>	Tanıtım Eksikliği
	Sosyal Medyanın Etkin Kullanılamaması
<i>Doğa Olayları İle İlgili Sorunlar</i>	Doğal Yaşamın Bozulması
	Hizmetin Aksaması

Ana Tema 1: Milli Parklarla İlgili Sorunlar

Köprülü Kanyon'daki rafting işletmelerinin işleyişini ve hizmet sunumlarını kısıtlayan ya da engelleyen en önemli sorun bölgenin Milli Park olarak ilan edilmiş olmasıdır. Milli Parklar sorununun alt temaları ise; alt yapı sorunu, ruhsat alma ile ilgili sorunlar, Milli Park olmasından dolayı rafting faaliyetlerinin yanı sıra alternatif hizmet sunamama sorunu ile ilgili temalardan oluşmaktadır. Milli Park sorunu ile ilgili katılımcılara yöneltilen sorulara verilen cevaplar şu şekildedir;

“Burada Milli Park var, sit alanı var, insanlar burada çalışma ruhsatı alamıyorlar...Milli Parktan, sitten bir türlü ruhsat alamadıkları için insanlarımız hizmeti bu konuda çok kısıtlı verebiliyorlar.....Mesela gelen müşteri buraya tabi ki her yıl rafting yapmak istemiyor. Farklı şeyler istiyor” (K4, A.)

“Kendi imkânlarımızla mümkün olduğunca doğayı korumaya çalışıyoruz. Koruyabildiğimiz kadar koruyoruz işte ama insan sayısı arttıkça tesisler arttıkça ne olacak nehir kirlenmeye başladı yavaş yavaş....Köprülü kanyonda şurada mesire alanında Milli Parkların kendi inşa ettiği iki tane wc var. İki tane wc Milli Parkların ve şu anda foseptik maalesef ırmağa akıyor” (K5, B).

“Lağımın nereye gidiyor.... dolaylı yönden ırmağa gidiyor...” (K1, R).

“Milli Park sorunu olduğu için düzgün yapı yapılamaması...” (K6, S).

“En büyük sıkıntı ruhsat olmaması. Zipline izni yok. Kanyoning izni yok.... ” (K2, H).

Ana Tema 2: Fiyatlandırma ile İlgili Sorunlar

Rafting işletme sahipleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre işletmeleri müşteriler ile karşı karşıya getiren bir başka sorun olarak; rafting hizmetlerinin fiyatlandırılması ile ilgili ortaya çıkan sorunlar olarak tespit edilmiştir. Bu boyut devalüasyon (gelirin azalması), rafting hizmetinin paket halinde sunulması ve bu kazancın büyük bir kısmının tur operatörlerine kalması, korsan işletmeler tarafından sunulan daha düşük fiyatlı rafting hizmetleri, ek ürün fiyatlandırma (içecek vb.) ile ilgili sorunlar ve rafting işletmeleri arasında taban ve tavan fiyat konusunda birlik sağlanamaması ile ilgili alt temalardan oluşmaktadır. İşletmelerin fiyatlandırma konusunda uzlaşmaya gidememesi; standart bir fiyatın olmamasına ve işletmelerin rekabet ederken düşük fiyat ile hizmet sunmalarına neden olmaktadır. Bu boyuta ilişkin olarak elde edilen cevaplar ise aşağıdaki gibidir;

“Arabada suyumun getirdim diyor. Suyunu almak istiyor arabadan.Para konusunda sıkıntı olmaya başladı Gelir çok azaldı..... İlave ek fiyatlar sorun oluşturuyor.....fiyat politikalarını birleştirebilir miyiz.....standart olsun istedik ama şu an bir yere varamadık..... Dediğim gibi yani herkes bir olmadığı için varamıyoruz..... Korsanlar var. Gidiyo mesela 30, 35 liraya orada yapabiliyor....” (K4, A.)

“Fiyatlarımız ortalama normal rafting fiyatları tur operatörlerinin piyasada sattığı rafting fiyatı 25 dolar. Bizde bu 25 doların 10 dolarını alabiliyoruz....Bizim hakkımızda yapılan eleştiriler içecek fiyatlarımızın yüksek olması.....” (K5, B).

“Ortalama fiyat istiyoruz aslında amaortalamayı tutturamadık adam tamam diyor sonra rekabet aldı gidiyor.....” (K1, R).

Ana Tema 3: Yasal Prosedürlerle İlgili Sorunlar

Rafting işletme sahipleri ile yapılan görüşmelerde yasal prosedürler ve ilgili kurumların denetlemesi ile ilgili sorunlarının olduğu tespit edilmiştir. Bu boyut işletmelerin kapatılması, cezalandırılma korkusu ve denetim yetersizliği alt temalarından oluşmaktadır. Denetimlerde yüksek meblağlarda ceza yazılıyor olması ve bununla ötesinde işletmenin kapatılması ile ilgili hususlardan dolayı işletme sahipleri cezalandırılma ve kapatılma korkusu ile sorunlarını tam olarak ifade edememektedirler. Yasal prosedürler ile ilgili ana temaya ilişkin sorulan sorulara katılımcıların cevapları şu şekilde olmuştur;

“Mesela ırmağın kenarına, ben şu ırmağın içine teras yaptırmak istiyorum yaptırmıyorlar..... İzin vermiyorlar yapsamda.... Bir bakıyorsun bir yıl sonra 300 bin 500 bin ceza geliyor..... ceza ödedi adam 500 bin gibi 450 bin gibi büyük meblağlar geldi...insanlarımızın eli ayağı bağlı burada her yıl mesela burada tesisler yıkılacak diye, kapanacak diye insanlar ruhsatsız zaten yani sıkıntılarımız hep bundan. ... milyarlar yatırım yap ama yarın ne olacağımız belirsiz burada.....” (K4, A.)

“Geliyor oradan iki tane maliye memuru kardeşim kağıdı küreği göstermene gerek yok ben ceza yazmaya geldim diyor bana maliye memurunun söylediği söz şuydu, siz buralardan büyük paralar kazanıyormuşsunuz....” (K5, B).

“Ekstra gelenlere post cihazı çekmişim iki bin üç bin daha kesicem ben bu aya ceza diyor. Zaten kapasitemiz bizim o kadar yok diyorum yok diyor sen unuttuklarımızı söylesene diyor bana....” (K1, R).

Ana Tema 4: Tutundurma ile İlgili Sorunlar

Tutundurma ana teması tanıtım eksikliği ve sosyal medya kanallarının etkin kullanılmaması alt temalarından oluşmaktadır. İşletmelerin sunmuş oldukları hizmetlerden turistleri haberdar etme ve tanıtma konularında sorunlarının olduğu tespit edilmiştir. Günümüzde bilgiye en kolay ve hızlı bir şekilde ulaşılabilen iletişim ağlarından birisi de sosyal medyadır. Yapılan görüşmelerde katılımcıların sosyal medya hesaplarının (Facebook, Instagram, Twitter...) olduğu fakat bu hesapları aktif bir şekilde yönetemedikleri tespit edilmiştir. Tanıtım sorununa ilişkin verilen cevaplar şu şekildedir;

“Sosyal medya hesaplarını oğlum takip ediyor....” (K1, R)

“Sosyal medya hesapları profesyonelce kullanılıyor”(K4, A.)

“...Sosyal medyanın tamamını kullanıyorum.... kendim takip ediyorum... bölgenin ciddi derecede reklam eksikliği var, tanıtım eksikliği var ve bu bölgeye gelen mesela burası köprülü kanyon, burasının rafting merkezi olarak anılmasını istiyoruz. Burası şimdi Antalya halkı tarafından piknik alanı, mesire alanı olarak kullanılıyor.....” (K5, B).

“Web sayfamız var....” (K3,H).

Ana Tema 5: Doğa Olaylarıyla İlgili Sorunlar

Rafting işletmelerinin faaliyet alanlarını kısıtlayan ya da işleyişini engelleyen bir başka unsur bölgede yaşanan doğa olaylarıdır. Doğa olayları ile ilgili sorunlar, doğal yaşamın bozulması ve hizmet sunumunun aksaması olarak alt temalara ayrılmıştır. Doğa olaylarına ilişkin olarak bölgeye baraj yapılmasından dolayı suyun debisinin azaldığı ve bu durumun işletmelerin rafting hizmeti verebilmesini ciddi anlamda etkilediği ifade edilmiştir. Doğa olaylarına ilişkin sorunlara yönelik verilen cevaplar şu şekildedir;

“2008 yılında bir orman yangınından dolayı sekiz gün çalışamadık. Bölgeye ulaşım sorunu ve helikopterlerin nehirden su alması nedeni ile sekiz gün kapattılar parkuru, sekiz gün hizmet veremedik.... yukarıda yapılan bir barajda temmuz ağustos yani sezonun hızlı zamanında baraja su toplamak için suyu tamamen kesiyorlar. Yani o gördüğünüz dev köprülü kanyonun yukarıdaki kanyon bölümünden hiç su akıyor. O aradaki canlılarda kayboldu balıklar. Bu nehri yani balık üreten dereler kurudu.....” (K5, B).

“Suların çekilmesi şöyle etkiledi bizi. Şu an bizim suyun debisi 8-10 cm düştü. Niye düştü. Yukarıda kasımlar barajı var ... bizim nehrin üstünde Isparta'dan gelen Eğirdir'den gelen bir su kaynağımız var bizim. O suyu şu an kesti.... eskiden mesela ırmak 10 cm daha yüksekti. Şu an yazın geliyor mesela ben bu sezon başı 20-25 kepçe çalıştırdım. Büyük makine aldım. Onu çalıştırtım suda yoksa botlar gitmiyordu....” (K4, A.).

2.3.2. Rafting Faaliyetleri İlgili Kamu Kurumlarına Yansıyan Sorunlar

Çalışmanın amacı doğrultusunda rafting işletmelerinin faaliyetlerini kısıtlayan ve engelleyen sorunların, işletmelerin işbirliği içinde olduğu kurumlara yansımalarını da tespit edebilmek amacıyla kurum yetkilileri ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara ilişkin ana ve alt temalar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Kurumlara Yansıyan Sorunlara İlişkin Temalar

Ana Tema	Alt Tema
Rehber İle İlgili Sorunlar	Sertifikalı Rehber Olmaması
	Bot Rehberi Eğitim Programlarının Olmaması
Milli Park İle İlgili Sorunlar	Milli Park Planlaması
	Çevre Kirliliği
	Altyapı ve Mesire alanı sorunu
	Ruhsat Alma Sorunu
Ulaşım İle İlgili Sorunlar	Rafting Ekipmanlarının Taşınması
	Yolların Engebeli ve Dar Yapılı Olması
Denetim İle İlgili Sorunlar	Kayıt Dışı Sunulan Hizmetler
	Korsan İşletmeler

Ana Tema 1: Rehberle İlgili Sorunlar

Rafting işletmelerinin denetlenmesi ve işleyişi ile ilgili olarak kurum yetkilileri ile yapılan görüşmelerde; rafting hizmeti verecek, rafting boyunca müşterilere süreci anlatacak, onların can güvenliğini sağlayacak, yetki belgesine sahip bot rehberlerinin olmadığı ve bu konuda ciddi sıkıntılar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bot rehberi ile ilgili sorunlar; sertifikalı rehber olmaması ve bot rehberi eğitim programlarının olmaması olarak iki alt temada toplanmıştır. Bot rehberi ile ilgili olarak yaşanan sorunlara ilişkin kurum yetkilileri ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular şu şekildedir;

“Bot rehberi azlığı var. Bot rehberi eğitiminde eğitici azlığı sorunları var... çünkü 7 yıl önce bir eğitim açılmış.... Hiçbirinde rehber yok. Rehber denetimi yapsak icat çıkarıyorsunuz diyorlar..... Bot rehberi eğitici bulamıyoruz.... Rafting federasyonu gelişmekte olan spor federasyonu altında faaliyet gösteriyordu ancak ayrı bir federasyon olarak yeni kuruldu. Antalya il temsilcisi de atanmadı hâlâ....” (K8, E)

“Bot rehberlerine bot rehberi sıfatını verecek belge vermeye yetkili bir kurum yoktur....” (K9, O.)

Ana Tema 2: Milli Parklarla İlgili Sorunlar

Köprülü Kanyon bölgesinin Milli Park olarak ilan edilmesi kurumlara da bir takım sorumluluklar yüklemiştir. Milli Parklar ile ilgili kurumlara yansıyan sorunlar; Milli Park planlamasının yapılmaması, altyapı ve mesire alanı sorunu ve ruhsat alma sorunu alt temaları olarak adlandırılmıştır. Bölgenin Milli Park ilan edilmesine ilişkin olarak kurumlara yansıyan sorunlara görüşme yapılan kişiler tarafından şu şekilde cevaplar verilmiştir;

“Asıl en büyük sorun oranın Milli Park olduğu için 47 yıl geçmiş halen bir plan ortaya konamamış....plan ortaya konmadığı için oradaki işletmelerin çoğu ruhsatsız.... alt yapı yok... yoğun sezonda vidanjörle çekiyorlar, vidanjör masrafından... yoğunluktan ırmağa salıyorlar....O bölgedeki gelen günübirlikçilerin otopark, bulaşık yıkama, çöp, soyunma kabini gibi şeyler eksik orada. ...inanılmaz bir kargaşa oluyor cumartesi pazar günleri orada. Milli Park orayı mesire alanı mı yapacak ... halen belli değil....” (K8, E.)

“henüz kadastro çalışmaları tamamlanmamıştır..... faaliyet gösteren işletmelere ait binalar ya yıkım kararlı ya da kaçak konumundadır.... izne tabi yerlerin açılmasında gerekli ruhsatın alınması mümkün olmamakta.... yapılan faaliyetlerde atılan boş su şişesi, sigara paketi, piknik atıkları vs. malzemelerle kirlenmeye maruz kalmaktadır....” (K9,O.)

Ana Tema 3: Ulaşım İlgili Sorunlar

Yapılan görüşmelerde rafting hizmetinin sunumu ve işleyişi ile ilgili olarak ulaşım sorunlarının ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşım ile ilgili sorunlar; rafting ekipmanlarının taşınması ve yolların engebeli ve dar yapılı olması olarak alt temalara ayrılmıştır. Bu sorunlara ilişkin katılımcıların vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir;

“Rafting botları römorklarla taşıyor... O trafiği çok büyük tehdit ediyor... Römorklarla kabala sabala gidiyor şu an... Can kaybı olmadı ama mal kaybı oluyor...” (K8, E.)

“Bölgedeki yollar hem dar hem de çukurları oldukça fazladır....bölgede seyahat zorlaşmakta, yaralanmalı ve maddi hasarlı trafik kazalarının artmasına sebep olmaktadır.... Yol verme anlaşmazlığı yüzünden... darp cebir olayları meydana gelmektedir...” (K9, O.)

Ana Tema 4: Denetimle İlgili Sorunlar

Kurum yetkilileri ile yapılan görüşmelerde rafting işletmelerinin denetlenmesi ile ilgili sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Denetim ile ilgili sorunlar; kayıt dışı sunulan hizmetler ve korsan işletmeler alt temalarına ayrılmıştır. Görüşmecilerin bu boyutlara ilişkin verdikleri cevaplar şu şekildedir;

“Sorun botların kapasitesinin üzerinde çok yolcu taşımaları... Mesela 10 kişilik botsa 13-14 kişi taşıyorlar... Rakam 460.000 ama toplama sokaktan acentalardan toplama ile internetten satışlarda kayıt dışılık çok...” (K8, E.)

“İşletmeler çareyi kaçak olarak çalışmakta ya da ruhsatı olan başka bir işletmenin tesisini kullanmakta bulmaktadır... Bazı şahıslar... 1-2 bot ile bölgeyi gelen yerli yabancı turistlere ucuz fiyatlara rafting yaptırmakta, rafting fiyatlarının düşmesine sebep olmakta ve diğer yasal olarak çalışan firmaların mağduriyetine sebep olmaktadır.....” (K9, O.)

SONUÇ

Türkiye sahip olduğu doğal güzellikler ile yerli ve yabancı turistler tarafından eğlenme, hoş vakit geçirme amacı ile tercih edilen ülkeler arasından önemli bir yere sahiptir. Doğal güzelliklerinin yanı sıra sahip olduğu akarsu kaynakları ülke 'de turizm faaliyetlerine yapılan yatırımları artırmaktadır. Macera turizmi kapsamında ülkenin farklı bölgelerinde çeşitli turizm faaliyetleri sunulmaktadır. Köprülü Kanyon rafting merkezi de raftinge uygun akarsu kaynağı ile her yıl çok sayıda yerli ve yabancı turisti ağırlamaktadır. Ülke ekonomisi açısından önemli bir yere sahip olan Köprülü Kanyon rafting merkezi özellikle bölgenin Milli Park olarak ilan edilmesi, haksız rekabetin ortaya çıkması, değişken yapılı müşteri istek ve ihtiyaçlarının ortaya çıkması, işletmelerin kural dışı davranışlarda bulunması vb. gibi nedenlerden dolayı gereken önemi görmemektedir. Bölgede yapılan rafting faaliyetleri her geçen gün artış göstermektedir. Ülke ekonomisine ek bir getiri sağlayan rafting faaliyetlerinin icrasının sağlam bir temele oturtulması, yasal prosedürlerin yeniden düzenlenmesi ve işletmeleri kısıtlayan engellerin ortadan kaldırılması, geçimini bu alandan sağlayan işletmeler için oldukça önemlidir. Bölgedeki işletmelerin ve kurumların en önemli sorunu bölgenin Milli Park olması ve bir takım kısıtlamaları beraberinde getirmesidir. Milli Park sorununa çözüm olarak öncelikle Milli Park olarak ilan edilen alanın yeniden belirlenmesi, bölgede denetimi düzenli olarak yapabilecek bir birimin kurulması, rafting faaliyetinin yeni bir yönetmelik ile belirli standartlara göre yapılması, ırmağın çevresinin temizliğinin düzenli olarak yapılması, rafting hizmeti sunacak olan personele ve özellikle bot rehberlerine bir takım yasal düzenlemelerin getirilmesi (bot rehberi belgesi gibi), işletmelerin yemek molası ve rafting bitiş noktasına güvenlik kameraları koymaları, yolların genişletilmesi, izne tabi yerlerin açılması ve yapılması istenilen diğer sportif faaliyetler için izin ve ruhsat sorunlarının çözülmesi ve rafting bölgesinin turizm alanı olarak ilan edilmesi, bölge halkında oluşan olumsuz kanaatin ortadan kalkmasını sağlayacaktır.

Bölgedeki işletmelerin karşılaşmış olduğu sorunlardan bir diğeri de bölgenin tanıtımı konusundaki eksikliklerdir. Rafting merkezinin tanıtımı ve daha fazla sayıda müşteri çekebilmek amacı ile işletmeler, günümüzde tutundurma faaliyetlerinde önemli bir yeri olan sosyal medya hesaplarını etkin ve düzenli bir şekilde kullanmalı ve bu platformlardan yapılan olumlu ve olumsuz müşteri geri bildirimlerini dikkate almalıdırlar. İşletmeler rafting yapmaya gelen yerli ve yabancı turistlere daha iyi ve farklı hizmet sunabilmek, aynı zamanda onlara değer sağlayabilmek amacı ile Türkiye'nin diğer bölgelerindeki rafting işletmelerini ve sosyal medya hesaplarını yakından takip edip, hizmetlerinde yenilik ve iyileştirmeye gidebilmelidirler. İşletmelerin ve onlarla işbirliği içinde olan diğer paydaşların daha iyi hizmet sunabilmek için iş birliği içinde olmaları önem arz etmektedir. Bu çalışma ile doğal güzelliklere ve zengin akarsu kaynaklarına sahip Köprülü Kanyon rafting merkezindeki rafting işletmelerinin karşılaşmış olduğu sorunlar ele alınmıştır. Çalışmanın sadece Antalya Köprülü Kanyon'daki rafting işletmelerine yapılmış olması araştırmanın kısıtlarındandır. Çalışma sonuçlarının rafting işletmelerine ve ileride yapılacak benzer çalışmalara katkı sağlaması umulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bentley, T. A., S. J. Page, ve I. S. Laird. 2001. "Accidents İn The New Zealand Adventure Tourism Industry". *Safety Science* 38(1): 31–48.
- Bentley, Tim A., ve Stephen J. Page. 2001. "Scoping The Extent Of Adventure Tourism Accidents". *Annals of Tourism Research* 28(3): 705–26.
- Buckley, Ralf. 2007. "Adventure Tourism Products: Price, Duration, Size, Skill, Remoteness". *Tourism Management* 28(6): 1428–33.
- Buckley, Ralf. 2011. Adventure Tourism Management *Adventure tourism management*.
- Carnicelli-Filho, Sandro, Gisele Maria Schwartz, ve Alexander Klein Tahara. 2010. "Fear And Adventure Tourism İn Brazil". *Tourism Management* 31(6): 953–56. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tourman.2009.07.013>.
- Farooquee, Nehal A., Tarun K. Budal, ve R. K. Maikhuri. 2008. "Environmental And Socio-Cultural Impacts Of River Rafting And Camping On Ganga İn Uttarakhand Himalaya". *Current Science* 94(5): 587–94.
- Lickorish, Leonard J., ve Carson L. Jenkins. 1997. "The Nature And Characteristics Of The Tourism İndustry". *Introduction to Tourism*: 1–9.
- Sato, Shintaro, Hany Kim, Richard J. Buning, ve Munehiko Harada. 2018. "Adventure Tourism Motivation And Destination Loyalty: A Comparison Of Decision And Non-Decision Makers". *Journal of Destination Marketing and Management* 8(December 2016): 74–81. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2016.12.003>.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. 2019. *2019 Yılı Turizm İstatistikleri*.

Tirasatayapitak, Aree, Chainun Chaiyasain, ve R. J.S. Beeton. 2015. “Can Hybrid Tourism Be Sustainable? White Water Rafting In Songpraek Village, Thailand”. *Asia Pacific Journal of Tourism Research* 20(2): 210–22. <http://dx.doi.org/10.1080/10941665.2013.877045>.

“Turizm İstatistikleri Genel Değerlendirme Raporu 2018”.

Türnüklü, Abbas. 2000. “Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 24(24): 543–59.

Wu, Cedric Hsi Jui, ve Rong Da Liang. 2011. “The Relationship Between White-Water Rafting Experience Formation And Customer Reaction: A Flow Theory Perspective”. *Tourism Management* 32(2): 317–25. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tourman.2010.03.001>.